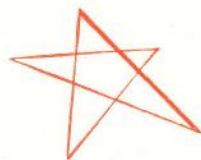

Nr 3 Årgång 4

Julen 1953

Nu tändas tusen juleljus
på jordens mörka rund
och tusen, tusen stråla
ock
på himlens djupblå
grund.

Och över stad och land
i kväll
går julens glada bud
att född är Herren Je-
sus Krist' -
vår Frälsare och Gud.

God Jul och Gott Nytt År

tillönskas av

Pris kr. 0:75

Till alla anställda vid CVA och CFA

Vi önskar EN GOD JUL och ETT GOTT NYTT ÅR
samt tackar för det gångna årets goda arbetsinsatser.

OTTO DAHLIN
Styresman

ERIK NYBERG
Förrädsdir.

BERGTROLLET gratulerar

CVA. — 50 år.

Gustav Larsson	10/1
Folke Svensson	1/4
Allan Wreder	5/4
Evert Skoglund	5/4
Gustav Johansson	9/4

CFA. — 50 år.

Dagmar Bengtsson	22/12
Nils Forsman	27/3
Margareta Lifvendahl	8/4

Tack

ETT HJÄRTLIGT TACK för all vänlig uppvaktning
på min 40-årsdag.

Eric Löfgren.

—//—

HJÄRTLIGT TACK för all vänlig uppvaktning på
min 60-årsdag.

Linus Ekman.

—//—

TILL ALLA DEM som med gåvor, blommor och tele-
gram gjort min 50-årsdag till ett ljusst minne, framför
jag mitt varmaste tack.

Alfred Lissåker.

—//—

Samarbete inlett mellan de fackliga organisationerna vid CVA-CFA

På initiativ av FCTF samlades i måndags kväll styrelserna för de tre fackliga organisationerna vid CVA-CFA - FCPF, SAF och FCTF - till ett sammanträde. Birger Ahlin hälsade välkommen och framhöll, att det finns frågor, som måste lösas gemensamt av organisationerna. Han uttalade förhoppningen att dessa frågor skulle komma att lösas i samförståndets tecken. Förhandlingarna fördes också i gemytlig anda och sammandrabbningarna stannade vid skämtsamt smågnabb. Mötet beslutade bl. a. att inrätta en fond, "Kamrathjälp". Till stadgekommitté valdes N. G. Lindmark, sammankallande, Tore Ekman och Edvard Tångne. Ett intryck från detta första gemensamma möte var att samarbetet säkerligen kommer att bli fruktbart. Initiativet hälsades också av alla med tillfredsställelse.

BERGTROLLET

Personaltidning för
CVA och CFA, Arboga

I redaktionskommittén:

John Eklöf, avd. 270 P, tel. 404

Karin Bolin

John Steen

Hugo Dahlström

CVA kännning

Flygdirektör Otto Dahlin fortsätter här nedan sin artikelserie

9. CVA bygges

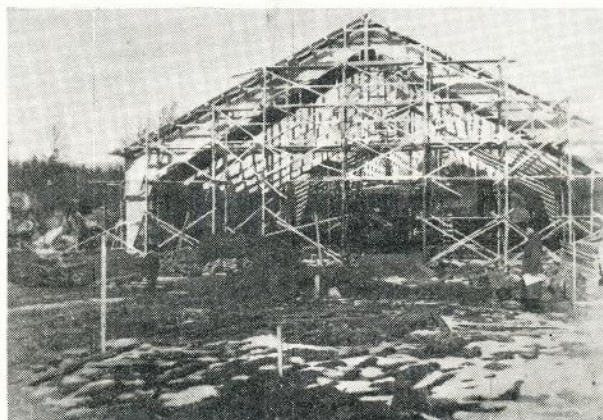
År 1944.

I CVA byggnadshistoria var år 1944 och därefter år 1945 mest hektiska och byggnationen skedde under stark forcering. Som tidigare nämnts var det Flygförvaltningens byggnadsavdelning med översten Magnell som chef som handlade alla frågor rörande arkitekt- och konstruktionsarbeten, utarbetande av entreprenadhandlingar, utläggande av entreprenader samt kontroll av byggnadsverksamheten. Chef för avdelningens planeringsbyrå var arkitekt Clason och för arbetsbyrån civilingenjör Sjögren. På planeringsbyrån var det närmast civilingenjör Bo Dalborg som svarade för CVA-projektet.

Då byggnadsavdelningens kapacitet icke var tillräcklig för det stora nybyggnadsobjekt, som CVA utgjorde, beställdes vissa arbeten hos civila företag, bl. a. utförde Vattenbyggnadsbyrån, Stockholm, konstruktionsarbeten för bergsbyggnationen och Hugo Theorells ingenjörbyrå, Stockholm, konstruktion av värme- och ventilationsanläggningen.

Under sommaren 1944 slutade civilingenjör Wennerström som chef för byggnadskontrollen vid CVA och efterträddes av civilingenjör Gibson.

Utsprängningarna i CVA-berget fortsatte utan avbrott i snabb takt. Transportbanan för sprängmassorna sträckte sig längre och längre in och som en jätteorm i bergstaket, ringlade sig ventilationstrumman som ha-

Monteringshallen under byggnad.

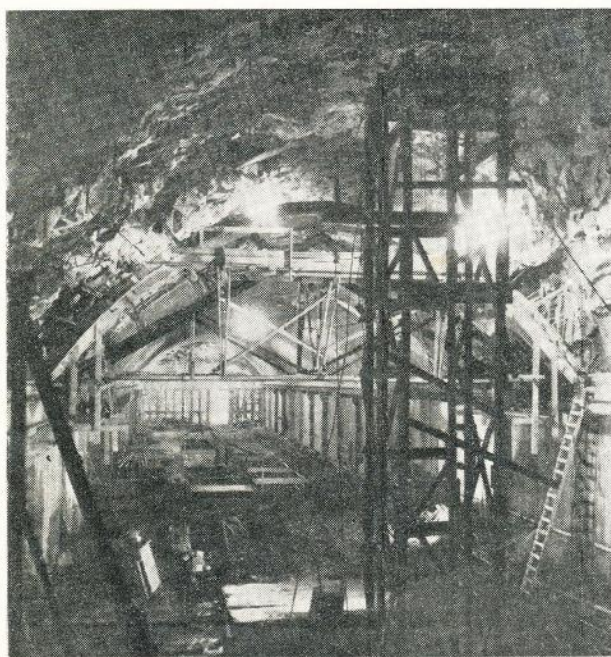
de en diameter av 1,2 meter och en kapacitet av 1.000 m³ luft i minuten, in till sprängplatserna. Arbetena utfördes som regel parallellt i två tunnlar; då grävskopan arbetade i den ena skedde borrhning i den andra. Efter sprängning bytte grävskopa och borrhvagn plats.

Som tidigare nämnts ansågs det nödvändigt att i vissa bergpartier ändra sprängningsplanen, detta för att erhålla största möjliga säkerhet. Synnerligen beklagligt var att P-tunnelns bredd minskades vid ingången till ytbehandlingen. Det är lätt att föreställa sig vilken enastående verkstadshall CVA skulle erhållit, om P-tunneln fått fortsätta med oförändrad bredd och med traverser löpande efter hela längden. Men säkerheten måste givetvis komma i första hand.

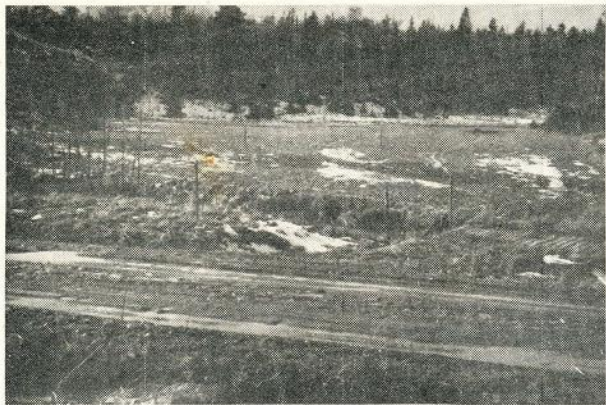
I oktober voro alla CVA-tunnlarna utsprängda.

1944 års vårriksdag beviljade det tilläggsanslag på 720.000 kr., som erfordrades för att ersätta den först planerade tunnelinklädnaden av trä med dylik av betong. AB Arbogaarbetena, som utförde utsprängningarna, erhöll beställning även på byggnadsarbetena i berget. För gjutning av betongplank för väggarna byggde firman bakom den nuvarande provflygningshangaren en fabrik som dock aldrig kom till användning, då det visade sig mera rationellt att på plats helgjuta väggpartierna mellan pelarna.

Byggnationen i berget följde sprängningarna i rask följd. Av särskilt intresse var byggandet i P-tunneln, genom vilken alla transporter till och från längre in liggande tunnlar gick, bl. a. transporttågen för sprängmassor. Byggnationen måste således ske utan att störa transporterna. Sedan pelarna med mellangående balkar samt anfang och konsoler för travers gjutits, monterades traversbalkarna, och på dessa lades på rullar en kraftig järnkonstruktion. På denna byggdes gjutform för valvet. Efter gjutning av en valvdel kunde ställningen sänkas medelst domkrafter och på rullarna flyttas till platsen för nästa valvdel. Sedan hela valvet

P-tunneln under byggnad.

Plats för garage och brandstation.

färdiggjutits och gjutformarna borttagits, försågs järnställningen med plattformar för valvens målning m. m.

Byggandet av den i slutet av år 1943 påbörjade monteringshallen med intilliggande oljeförråd fortsatte i stort sett programenligt. Besiktning skedde i augusti. Dessa byggnader voro de första vid CVA som kunde tagas i bruk, och härom kommer att berättas i kommande kapitel. För erhållande av värme uppfördes ett provisoriskt skjul med värmepanna på plats mellan hallen och den nuvarande branddammen. Från det dike som sedan utgrävdes till branddamm togs med hjälp av hydrofor vatten till hallen.

Flygfältet besåddes under våren. Den del som låg närmast verkstaden var emellertid mycket sank och fordrade komplettering av dräneringen. Den 16 november 1944 landade det första flygplanet. Det fördes av chefen för flygvapnet, generallöjtnant Nordenskjöld. Passagerare var dåvarande verkstadsdirektören Koch. Omedelbart efter landade dåvarande souschefen, generalmajor Söderberg, med översten Magnell som passagerare. Flygplanen voro av typ Sk 25 resp. Sk 15. CFV inspekterade CVA och byggnadsarbetena där.

Vaktbyggnaden byggdes under 1944 och var färdig i december. Då värmecentralen icke kom i funktion detta år, monterades en panna i källaren. Avsikten var att så fort så var möjligt till denna byggnad förlägga CVA expedition.

Administrationsbyggnaden avsågs först att byggas i stil med västmanländsk herrgårdsbyggnad med två friliggande flyglar. När det visade sig ogörligt att rationellt ordna planlösningen, slopades först den ena flygeln, och den andra ritades sammanbyggd med huvudbyggnaden. Då flygeln då måste uppföras i 2 våningar slopades herrgårdsalternativet, och byggnaden fick sin nuvarande utformning. Den började byggas i september med byggnadsingenjör Henry Ståhl, Fin-spong, som entreprenör.

Bland övriga byggnader som började byggas under 1944 må nämnas garaget, brandstationen och mässen.

Eckbacken. I januari 1944 framlade dåvarande stadsarkitekten Arborelius ett nytt förslag till placering av i avtalet mellan Arboga stad och Flygförvaltningen överenskommen bostadsbebyggelse i verkstadens närhet. Jämfört med det år 1943 ingivna förslaget innebar det nya "närmare kontakt med grönskan och träden" vilket innebar att bostadshusen föreslogs placeras inuti det ekbevuxna skogsområdet. Efter mindre ändringar godkändes byggnadsförslaget av Flygförvaltningen och den 15 april 1944 antog Arboga stad anbud på uppförandet från Byggnadsfirman Gottfrid Lindgren, Uppsala.

I oktober ansågs ett antal lägenheter färdiga för inflyttning och under november och december flyttade sammanlagt 17 CVA-are till Eckbacken. Redan från början rönt bostäderna en stark kritik som senare under år 1945 föranledde långvariga utredningar och förhandlingar.

Arboga stads folkmängd som den 1 jan. 1944 var 5.845 personer ökade under året till 6.487 personer.

Bostadsbebyggelsen i staden fortsatte, bl. a. började HSB bygga söder om Trädgårdsgatan i kvarteret Vreten.

10. CVA börjar arbeta

CVA start och första år var nära sammankopplad med Flygförvaltningens Flygverkstad i Ulvsunda (FFVS) och i synnerhet med denna verkstads avveckling.

FFVS tillkom år 1941, när det visade sig att planerad import av jaktflygplan icke kunde genomföras. Den svenska civila flygindustrien, Svenska Aeroplan AB i Linköping och Trollhättan (SAABL och SAABT), var helt belagd med bl. a. tillverkning av fpl B 18. Den förstärkning av jaktflottiljerna som var en ofrånkomlig nödvändighet måste således ske på annat sätt, och Flygförvaltningen beslöt att i egen regi såväl konstruera som tillverka jaktflygplan. Chefskonstruktör blev dåv. flygingenjören Bo Lundberg, som redan år 1940 erhållit i uppdrag att påbörja projektarbete. Resultatet blev det flygplan, som fick beteckningen J 22, och som synnerligen väl hävdade sig i flygvapnet och som blev känt för sina goda prestanda och flygegenskaper och för sin goda tjänsteduglighet.

Men FFVS avsågs att vara en tillfällig organisation, dömd att upphöra då uppdraget J 22 var slutfört. Planeringen tog sikte på detta, erforderliga lokaler ordnades enbart hyresvägen, bl. a. förhyrdes AB Aero-transports nyuppförda verkstads- o. hangaranläggning på Bromma. Anskaffning av maskiner, verktyg och övrig utrustning skedde med tanke på överförande till den år 1941 föreslagna och av 1942 års riksdag beslutade nya centrala flygverkstaden, som blev CVA. För denna verkstad bedömdes även FFVS bli en god rekryteringskälla för personal av alla kategorier.

Då FFVS avsågs att helt ägna sig åt nyproduktion av fpl J 22, måste reparationer och översyner av detta flygplan ordnas på annat håll, och det låg givetvis nära till hands att räkna med CVA för dessa arbeten, särskilt med hänsyn till den möjlighet för överflyttning av på fpltypen kunnig personal som ovan nämnts. Igångsättandet av reparationerna blev under 1944 trängande, och därför måste den då under byggnad varande CVA utan tidspillan börja sin verksamhet så snart byggnadsläget tillät detta.

Den 30 april 1944 lämnade författaren av denna artikelserie sin befattning som chef för FFVS för att helt ägna sig åt CVA. Efterträdare blev flygdirektören Stig Bjarnholt. Genom Kungl brev av den 22 juni 1944 förordnades förf. till styresman för CVA från och med den 1 juli 1944.

Den 5 juli erhöi CVA som första order från Flygförvaltningen att snarast möjligt iordningställa den då ännu ej färdigbyggda monteringshallen som reparationsverkstad för fpl J 22. Då hallen avsågs att användas för detta ändamål endast under tiden tills övriga byggnader vid CVA färdigstälts, skulle iordningställandet ske provisoriskt.

Från FFVS lånades först ingenjör Erik Ejert, där- efter ingenjörerna Oskar Berggren och Nils Lifvendahl. Sedan förslag till iordningställande av hallen uppgjorts och efter erhållande av erforderlig utrustning lånades från FFVS för inredning erforderlig personal, bl. a. för jigg- och maskinuppsättningar Birger Haglund, numera förvaltare vid CVA. Då styresmannens huvudsakliga tjänstgöring under 1944 var i Stockholm, utsågs ingenjör Berggren som platschef.

Det blev en flygverkstad i miniatyr som uppstod. Expedition ordnades i hallens kontorsutrymmen. Ut- efter hallens västra långsida ordnades maskin-, filar-, plåtslagar- och svetsarverkstad och där uppställdes också härdugn. Utefter östra långsidan ordnades materialförråd, snickeri, sadelmakeri och målarverkstad. Så mycket som möjligt av hallen reserverades för uppställning av flygplan.

Ur-CVA-are från år 1944 i tjänst vid CVA 1953.

Sittande från vänster: A. Wadstedt, Å. Fagerberg, K. Abrahamsson, E. Ejert, O. Dahlin, O. Berggren, B. Westerberg, N. Lifvendahl, T. Wallqvist. Stående från vänster: K. Andersson, N. Ericsson,

F. Sjökvist, K. Andersson, J. Karlsson, G. Dahlman, L. Andersson, M. Olsson, F. Svensson, O. Kling, C. Friman, A. Axelsson, F. Ericsson, K. Jansson, A. Jönsson.

Personalfrågan var hela sommaren och hösten högaktuell. Redan på våren hölls i Viktoriasalen i Stockholm en av FFVS personal talrikt besökt sammankomst om CVA med bl. a. redogörelse för Arboga förhållanden av drätselkammarens dåv. ordförande, riksdagsmannen Iwar Anderson. Sommaren 1944 gjordes en undersökning vid FFVS för att utröna hur många som voro villiga att överflytta till CVA. Resultatet blev att 125 tjänstemän och 160 arbetare skriftligen förklarade sig villiga under vissa förutsättningar ang. flyttningsersättning m. m.

I okt. 1944 förklarade sig styresmannen villig att genom tillägg till vid FFVS gällande antagningsbevis säkerställa den personal som så önskade fortsatt anställning vid CVA. Dylikt tillägg utfärdades för 55 tjänstemän och 90 kollektivavtalsanställda. Levnadsomkostnaderna i Arboga och i synnerhet dyrorten (D) samt skatterna uppträdde som orosmoln och gjorde många tveksamma. Till detta kom att FFVS under hela 1944 hade stora svårigheter att avvara personal. CVA måste lösa frågan på annat sätt och lyckades även bl. a. erhålla för fpl 22 yrkeskunnig personal från FFVS underleverantörer, Elektrolux-Arctic, Motala och Berg & Co, Lindesberg.

Novembertävlingen

vanns av fru Anna-Lisa Norin. Den här gången var det inte alls svårt att veta, vem som skulle koras till vinnare. Hon var nämligen den enda som sänt in lösning. Men hennes svar hade säkert stått sig i hård konkurrens.

Så här sade brudgummen till bruden, enligt vinnarinnan:

Du ser strålände ut min duva,
men för allvarsam för att vara min fruga.
Jag vill ej din klädnad klandra,
men *nu* är vi gifta med varandra!
Är det kronan, nunnedoket och farfars skjorta som
dej plåga?
Ta då av det, för nu har inom mej tänts en låga!

Priset, som ju utlovats som en överraskning, kommer på julafton. I år!

Ur-CVA-arna från år 1944 voro:

Tidpunkt	Namn	Befattning	Slutat CVA
1/7	Otto Dahlin	Styresman	
1/8	Oskar Berggren	Verkstadsingenjör	
	Erik Ejert	Driftingenjör	
	Axel Herts	Förrädsman	1946
	Gunnar Jonsson	Exp.-föreståndare	1947
	Nils Lifvendahl	Ingenjör	
7/8	Inga Segerklint	Kontorsbiträde	1944
10/8	Folke Sjökvist	Kontorsbud	
1/9	Rolf Nylander	Kontorsbiträde	1944
1/10	Karl Abrahamsson	Förman	
	Åke Fagerberg	Filare	
	Folke Svensson	Mästare	
	Harry Söderström	Förman	1949
	Birger Westerberg	Kontrollingenjör	
2/10	Nils Ericsson	Nattvakt	
	Knut Jansson	Hjälpmontör	
	Alvar Nordström	Filare	1947
	Artur Wadstedt	Nattvakt	
3/10	Karl Andersson	Hjälpmontör	
6/10	Josef Eklund	Eldare	1947
9/10	Curt Friman	Hjälpmontör	
16/10	Malte Olsson	Plåtslagare	
23/10	Arthur Axelsson	Hjälpmontör	
30/10	Lennart Andersson	Grov- och div.-arb.	
1/11	Gunnar Dahlman	Kontrollant	
	Birgit Engström	Skrivbiträde	1945
	Artur Jönsson	Svetsare	
	Greta Lifvendahl	Kontorist	1949
	Lars Matsson	Hjälpmontör	
	Bengt Pihlgren	Filare	1946
	Tage Wallquist	Svetsare	
6/11	Bengt Nilsson	Grov- och div.-arb.	1946
	Kerstin Pettersson	Skrivbiträde	1945
15/11	Anna-Lisa Asplund	Kontorsbiträde	1950
16/11	Folke Ericsson	Kontorsskrivare	
	Olof Kling	Filare	
20/11	Karl Andersson	Grov- och div.-arb.	
	Josef Karlsson	Grov- och div.-arb.	
22/11	Lennart Berglind	Nattvakt	1949
1/12	Sven Hambn	Moboff	1950
12/12	Bertil Andersson	Kontorist	1947

Genom flygvapenorder B 78 den 20/6 1944 förordnades med. dr. Gunnar Bergquist som tjänsteläkare vid CVA fr. o. m. den 1 juli 1944.

Den första beställningen av fplarbeten kom från FFVS i början av oktober och avsåg reparation av följande J 22-delar:

- 1 st. sidroder
- 1 „ höjdroder
- 1 „ vingklaff
- 4 „ skevroder
- 1 „ skelett, fena
- 4 „ fjäderben
- 5 „ vingspetsar

Det var således från och med oktober år 1944 som CVA började arbeta. 1944 års CVA-are glömmar nog aldrig den första på många sätt legendariska tiden. Och säkert är det samma sak med många av dem som började vid CVA under år 1945.

Hela CVA verkstadsområde var en byggnadsplats av jätteformat. Många entreprenörer voro i arbete och många byggnader voro samtidigt under uppförande. Överallt mellan arbetsplatserna var marken uppgrävd för kulvert- och rörläggningar för värme, vatten och avlopp. Kabelnedläggning för elsystemet pågick. Och de provisoriska vägarna på området, höstens och vinterns vägar! Det fordrades akrobatisk skicklighet för att komma fram på de landgångar och plank som utlagts i lervälling och gyttja. Och lervägen mellan Arboga och CVA! Ingen bussförbindelse, alltså cykel, då vägen var framkomlig på cykel, annars till fots. Ned-

stänkning från topp till tå då gengasbilarna stänkade förbi. Ingen CVA-are sågs utan gummistövlar. Glädjen var stor då frosten kom och marken frös och bar. *Mörkret!* Utomhusbelysningen på CVA-området var obefintlig eller bestod av provisoriska lampor på byggnadsplatserna. Landsvägen till CVA utanför Kungsörstullen helt utan belysning. Inomhusbelysningen i monteringshallen hade otaliga avbrott, förorsakade av pågående installationsarbeten i de andra byggnaderna. Värmen i hallen var mycket provisorisk; bl. a. vållade tätning av portarna stora svårigheter. Vintermössor neddragna över öronen var bra att ha i arbetet. *Matfrågan* var ett problem, som dock löstes dels genom Kempes kiosk i Ekbacken och dels genom "Futten", där fru Näslund var matmamma. *Vattnet* från diket där branddammen nu ligger var brunt och under all kritik; dricksvatten hämtades från en källa vid berget.

Men ingen klagade, alla förstodo svårigheterna. Och krigets åskor mullrade fortfarande utanför Sveriges gränser.

På morgonen onsdagen den 13 dec. kl. 6 samlades alla i hallens matrum till CVA första luciafest med julgranen från CVA egna skogar och pyntad med J 22 reservdelar och halvfabrikat. CVA-lucia var fröken Kerstin Pettersson och stjärngosse Folke Sjökvist.

Julen kom och sedan år 1945, men därom i ett kommande kapitel. (Forts. i nästa nr.)

Alfred Lissåker

En julbrasa

ERIK SJÖBERG BERÄTTAR.

Jag hade mönstrat av en finnskuta. Närmaste anledningen var att finnarna höll på att slå ihjäl mig. Delirium tremens stiftade jag bekantskap med för första gången ombord på den skutan. I Stockholm sökte jag jobb, men det var ett hopplöst företag. Någon kanske minns, hur det var 1930! Jag begav mig då norrut till de stora skogarna och huggarjobb fick jag. Jag flyttade in i en gammal timmerkoja, som väl inte sett folk på både år och dag. Det gick några dagar och jag tyckte nog det var en aning ensamt, men så kom en dag en man på luffen och stannade i min koja. Det var en levnadskostnär i all fattigdom och han hade många lärdomar att ge en yngling.

Det började lida mot jul och vi kom överens om att vi skulle ordna med julbak. Bland annat skulle vi göra en sockerkaka. Recept hade vi inte tillgång till, men efter en hel del dividerande hade vi klart för oss hur smeten skulle röras till. På julafton började vi med att feja i kojan och det var precis inte något latmansjobb. Vi tyckte att vi skulle greja till sockerkakan under tiden vi städade. Smeten hällades i en form och åkte in i ugnen. Så småningom började vi förnimma ljuva dofter. Vi tittade in i det, som skulle föreställa kök och kom då under fund med att vi troligen varit litet för frikostiga med jäsningsmedel. Kakan trängde ut genom ugnsluckan och hotade spränga spisen. Men doften var utsägligt skön i den timmerkojan just då. Det blev också små reprisar för varje gång vi eldade i spisen, ty vi fick ju inte bort all sockerkaka, som runnit över.

Vi var tvingade att sitta framför spisen och äta vår sockerkaka, ty det rädde sträng kyla utanför väggarna, som också släppte igenom en hel del till oss. Vi var tvingade att elda dag och natt. Natten mellan juldagen och annandagen vaknade vi vid en del mystiska ljud, som vi inte riktigt kände igen. När vi vaknat till ordentligt, upptäckte vi att kaken var full med rök. Det var den ju också i vanliga fall, men vi kände inte igen oss riktigt. Vi kom dock ganska snabbt underfund med hur det hängde ihop. Kaken stod i ljusan låga.

Det var ingenting annat att göra än att rafs ihop de nödvändigaste ägodelarna. Dörren var bommad, så

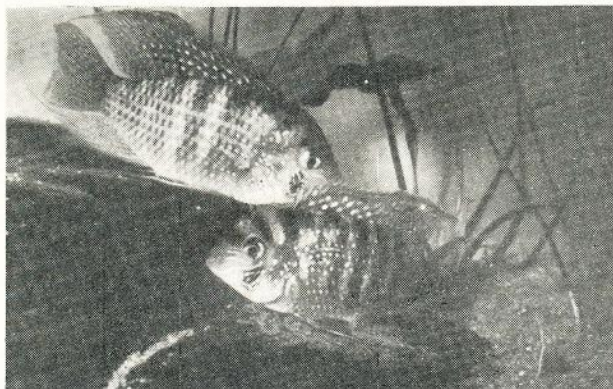
vi fick ta oss ut genom ett fönster. Så stod vi där och värmdes oss vid brasan och väntade på att det skulle bli så pass dager, att vi kunde ta oss ned till vår närmsta granne — en halv mil därifrån, funderade vi på vad det var som grämde oss mest — att vi hade skurat och fejat i stugan eller att sockerkakan brann inne!

—//—

Alfred Lissåker fyllde år häromdagen. Han uppvaktades med en adress, som visar hur tecknaren tänker sig jubileärens dagliga gärning.

Fina fiskar och fula fiskar

Blå cikliden leker.

Foto: Lars Starby.

Det finns tusen sätt att fördriva sin fritid, bra och dåliga om varandra. Man kan läsa, lägga pannan i bekymrade veck inför de spännande situationer, som kan uppstå på ett schackbrädes sextiofyra rutor, spela pingpong eller helt enkelt dra en filt över sina skuldror och sova bort sin dyrbara fritid. Man kan också göra som jag och många tusen med mig, syssla med akvarier och terrarier. Vilken hobby, som är den bästa, är det naturligtvis lönlöst att diskutera, var och en håller på sin vattvälling. Så ock jag, och nedan skall jag berätta en smula om *min* vattvälling, och om hur den är tillredd, och varför den smakar mig så bra.

Om jag nu börjar med att berätta, att det finns fiskar, som föder levande ungar, som bygger bo, kysses, morrar, går på land, trogna fiskmödrar som ruvar sina ägg i munnen, dit ungarna sedan äggen kläckts tar sin tillflykt då fara hotar, fiskhonor som kan omvandlas till hanar, att det finns stridsfiskar, som kämpar inför en vadslående publik, vad säger Ni då? Att jag är en storlögnare? Gör inte det, det är alltid ledsamt att behöva be om ursäkt. Verkligheten är ofta underbarare än dikten, och så även i detta fall. Allt vad jag sagt, kan vara vardagsmat för en akvarist, om man så vill. Det vill säga, det där med vadslagningen och striderna mellan fiskarna håller vi oss för goda till att syssla med. Det är ej heller några särskilt exklusiva fiskar, som har de nämnda karaktärsegenskaperna, utan de hör snarare hemma bland de vanligare akvariefiskarna, som kan inhandlas för en billig penning, i snart sagt varje akvarieaffär. Hur är det? Finner Ni min vattvälling tilltalande?

Tilltalande och tilltalande, kanske någon mumlar, men vilket besvär att tillreda och sköta. Matbekymmer bittida och sent, byta vatten, täta läckor, lukt i lägenheten, usch... usch... och allt blott och bart för att få se några själlösa fiskar simma fram och tillbaka innanför en glasruta eller i en rund glaskupa fylld med grumligt, illaluktande vatten... nej tack... ingenting för mig.

Ja, är det så, att man inte har intresse för djur och växter, då skall man varken ha blomkrukor, hund, katt eller akvariefiskar. Då är det bättre att köpa en kortlek och lägga patience, det skräpar inte.

Det är klart, att inte ett akvarium sköter sig själv, även om det emellanåt påstås så av oansvariga akvariehandlare. Och väl är väl det, ty vi har ju skaffat för att ha något att syssla med. Matbekymret är ringa. Fis-

karna äter i allmänhet samma sak som vi själva, om vi undantager kött, som deras magsaft inte förmår smälta. Men havregrynsgröt, böckling, rå kokad eller stekt fisk, kaviar, räkor och leverpastej passar utmärkt på matsedeln. En sak får man emellertid inte glömma, alla fiskar vill gärna någon gång i veckan få levande foder i form av små kräftdjur, som kan fångas i någon vattensamling. Det bör vara en kär plikt att skaffa hem sådana samtidigt som det är ett utsökt tillfälle till en härlig promenad i naturen. Ett annat utmärkt levandefoder, enkyträer, små vita maskar av samma slag, som man då och då kan finna i blomkrukorna, kan lätt odlas hemma.

Byta vatten? Tja, förr i världen ansågs det, att ett akvarievatten var bättre ju äldre det blev. Med tanke på att vatten har en inte så liten avdunstning, förstår man det tokiga i den tanken; vattnet dunstade, men kvarlämnade salterna i akvariet, nytt vatten påfylldes, och så småningom blev innehållet i akvariet ett koncentrat av någonting, jag vet inte vad. Man bör alltså byta vatten. Detta gör man på så sätt, att man ungefär en gång i månaden ersätter $\frac{1}{4}$ med nytt vatten. Med hjälp av en sughävert är arbetet lätt utfört.

Täta läckor? När man skaffar sig ett akvarium, skall man vända sig till en välkänd firma. Säkerligen känner man någon, som kan tala om vart man bör gå och som kanske har tid och tillfälle att följa med vid köpet. Akvarieföreningen lämnar annars upplysningar om den saken. Sköter man akvariet ordentligt och tar som en gyllene regel, att aldrig flytta akvariet med påfyllt vatten, så brukar läckor höra till sällsyntheterna. Men skulle det bli en, så är den inte svår att täta med tvålplåster eller plastelina.

Lukt? Ett välkött akvarium luktar inte. Anledningen till lukt är i 99 fall av 100 överfodring. Låt bli att fodra ett par dagar så brukar vattnet bli bra igen. Grumligt vatten har i allmänhet samma grundorsak och några dagar utan foder klarar.

Själlösa fiskar? Har man normal iakttagelseförmåga, så behöver man inte sitta lång stund framför akvariet för att upptäcka, att fiskarnas simmande fram och tillbaka inte alls är så meningslöst som man trodde. Men det är saker som varje akvarist själv skall upptäcka. Han skall själv söka sig fram till ett svar på

En samling akvariefiskar.

Foto: Nils Lindgren.

Redaktören för Bergtrollet har länge legat efter mig för att få något från min penna. Att han inte fått det tidigare har sannerligen inte berott på bristande vilja.

Kan det vara till nytta och glädje så öppnas härmed Bergtrollets frågespalt. Här kommer att besvaras frågor av allmänt intresse för CVA, med undantag av sådana, som enligt avtal och överenskommelser, skall besvaras vid företagsnämnd, skyddskommitté och andra sammanträden.

Denna gång har red. skaffat frågor, nästa gång räknar jag på läsekretsens bistånd.

Fråga 1: Varför får vi inte liksom tidigare om åren ta julgran på CVA-skogen till avdelningarna?

Svar: Julgranar skall man inte ta själv. Skogsvårdarna bli alltid ledsna då. Man tar nämligen alltid fel gran. Därför kan man till sin avd. få en gran från 534 om man säger till i god tid.

Fråga 2: Vore det inte möjligt att vid någon av de centrala verkstäderna ordna en civil tillverkning av sådan karaktär, att det vid tider av minskad arbetstillgång skulle kunna erbjuda en buffert. Sysselsättningssvårigheter skulle väl då knappast behöva uppstå och vetenskap därom skulle ge personalen större trygghet. Tillverkningen borde vara av sådan art, att den ej vore konjunktursbetonad och avsättningsmöjligheterna tånjbara.

Svar: Jo, snälle frågare, men var finna denna sällsynta tillverkning? Vid CVV gjordes skyltskåp och bardiskar en gång i tiden och CVA övertog från CVV

frågan varför just den fisken så envist försvarar ett hörn av akvariet, varför en annan putsar ett blad så noga, varför en tredje liksom dansar framför en annan samtidigt som den prälar i sina allra vackraste färger etc. När man trängt längre in i akvaristiken, vill man gärna försöka få fiskarna att leka och dra upp ynglen till vuxen storlek. När man nått dit, då är det kvintessensen av akvaristiken, som man sysslar med, och då har man blivit så fångad av sin hobby, att man skriver livstidskontrakt med den. Tro mig!

Vad gör man på semestern? Inte dör fiskarna om man reser bort 2—3 veckor, men är man djurvän, så lämnar man inte fiskarna utan tillsyn så lång tid, utan man vänder sig till någon av kamraterna i akvarieföreningen, som under den tiden tar hand om djurens utfodring och skötsel i övrigt. Man skall alltid låta en akvarist ta hand om djuren. Personer som inte känner till fiskarna och deras matvanor, brukar vara till mer skada än nytta.

Förutom den tillfredsställelse som akvaristiken ger sina utövare i form av små biologiska upplevelser av skilda slag, så har akvariet om det är välinrett ett mycket stort skönhetsvärde. Det är emellertid inte helt så lätt att inreda ett akvarium. Utrymmet i tidskriften är för knappt, för att jag skulle kunna ge mig in på den saken, och därför tillråder jag de av mina läsare som fått sin åstundan att äga ett akvarium väckt att tala med någon av Arboga Akvarieförenings medlemmar om Edra bekymmer. Där kan Ni få tips om inredning av akvarier, skötsel av fiskar och växter, lämplig litteratur — det finns till exempel en tidskrift AKVARIET som utkommer med tio nummer om året och som behandlar alla aktuella frågor inom akvaristik och terraristik.

Tror Ni mig nu, när jag berömmar min vattvälling?

Nils Lindgren.

en beställning för Vattenfallsstyrelsen. Detta var arbeten för att klara sysselsättningen om jag inte tagit fel. Men var säker, att där gällde det bestämda leveranstider, som måste hållas, så något buffertarbete var det sannerligen inte. Eftersom industrier i dag har rätt svårt med sysselsättningen är det svårt att skaffa arbeten åt CVA. Om var och en ökade sin effektivitet skulle vi kunna få mera arbeten.

Fråga 3: Varför får inte de gifta kvinnorna deltidarbete vid CVA?

Svar: De gifta kvinnorna kan mycket väl få deltidarbete, men så länge heltidsanställda kan anställas, är detta gynnsammast för företaget (skattebetalarna).

Fråga 4: Ur trafiksäkerhetssynpunkt skulle det vara bra om en eller flera grupper av de anställda vid CVA började och slutade vid olika tid. Varför får t. ex. inte tjänstemännen förskjuta sin arbetstid ett par perioder, därmed skulle mycket vara vunnet.

En annan sak: en god del av den korta matrasten går många gånger åt till köande framför bardisken, i all synnerhet för dem, som inte är sprinterlöpare. Skulle vi inte kunna få dela upp avdelningarna på flera matlag?

Svar: Den frågan har varit uppe vid flera tillfällen — långt före min tid — och tycks vid första påseende vara rätt enkel, men den för med sig så många svårigheter, att dessa överväga fördelarna. Beträffande köandet överstiger tiden aldrig 8 min. Å de' kan man väl stå ut med.

Fråga 5: Hur skall man bära sig åt för att behaga CVA-mannen?

Svar: Jag tycker inte alls man behöver bära åt. Efter de prov jag sett så räcker viktiga åtgärder, för CVA kan visa upp många behagfulla kvinnor.

—//—

Tele — flyg — forskning.

Klipp ur dagspressens annonsspalter:

Ung radioingenjör, som tröttnat på Statens hårda lilla kaka, önskar en förmånlig framtidsplats med intressanta arbetsuppgifter, helst inom elektronik, flyg eller atomforskning. Följande kvalifikationer kan åberopas:

Radioingenjörsexamen, STI. Radiotelegrafistcertifikat. Radioamatörcertifikat. Telegrafistutbildning. Mångårig praktik från provrum, lab., självständigt konstruktionsarbete. Vana vid högeffektsändare, utbildning på VHF flygutrustning. Självständiga studier inom atomforskning. Flygförarutbildning. Körkort på bil.

Löneanspråk: Staten anser mig värd 774 kr./mån., vad anser Ni?

Svar till "S — 26 år — Gärna utom Sverige", DN, Huvudkontor.

—//—

FOTOSTUDIE AV AKE THORNSTRÖM.

Det var jag, som hittade på XP-beteckningen.

CFA-kavalkad 1953

Med snabba steg vi åter mot ett årsslut tåga och som vanligt även denna gång vi fråga: "Vad av vikt har hänt under dess korta dagar?" Mången finns ju som beständigt klagar att fattigt, grått och enformigt är livet, men åt andra däremot det blivit givet att hitta de små ljus som efter vardagsvägen hänger och då får även livet uppå CFA sina poänger.

En kväll i mars vi hade festligt värre i rotundan fast de flesta tyckte det blev bäst när föredraget stökats undan.

Hillerstrand med eldig blick sig svängde uti valsen, ömsom med en skön blodin och ömsom med en mörk-lagd dam om halsen

Kalle Andersson på Flygplan flitigt flyttar stolar under det han på en munter visa gnolar Nordlander tjugsig var som prima ballerina i baletten och Jussi Pettersson med stor bravur tog höga C uti kvartetten.

När Axel Gustafsson i somras tog semester i sitt sinne tänkte han: "Det kanske bäst är att nu på Almelund jag sätter plattor fina." Men då han börjat jobbet uppök plötsligt syster Stina och ropade så fort som bilen saktat farten att Lindmark genast ville ha besked om sjukdomsarten. Axel svarar stillsamt: "Jag är ledig jämlikt paragraferna i lagen, och har varken ont i bröstet eller värk i magen.

På brottarmattan Thure Johansson hör till de suveräna styrka och teknik han har i armarna och knäna. Mången hjälte fällde han på några få sekunder, och han har även andats luften i Olympens segerlunder. Mindre lyckad var han dock som förare av gaffel-trucken.

Tur för Thure var att Hadar ej blev stucken i den onekligen prekära situationen då städarvagnen miste sina hjul vid kollisionen.

Allan Genberger på läktarn tillhör expertisen när det gäller bilar, men nu viskas av malicen att när på Hamntorget han skulle visa sig på styva linan det blev för honom rena rama pinan Zephyren kapitalt i vändningarna vägrar och bronsplaketten som för Allans sinne hägrar tog vingar och försvann uti ett töcknigt fjärran och moloken fick förar'n åka hem med kärran.

Av guden Amor under hösten Moffa dirigerats ifrån vår goda stad, och västerut placerats. Om och färdbiljetten slukar hela sparklubbskapitalet vår unge vän dock aldrig tvekar inför valet emellan maten mamma lagar, bullarna hon gräddar och det ljuva läger milda händer uti Frövi bäddar. Han reser troget och vår egen järnväg gynnar och i sitt hjärta kärleksmelodier nynnär.

Bland intelligensens la crème de la crème, som spelar schack vi finner förman Dahlqvist — och de gånger han ej spelet vinner kan räknas lätt på ena handens fingrar. Varje tvivel därom själv han ivrigt skingrar då han beskriver hur sin motparts fästen han totalt slår sönder med hästarna, med tornen och med sina bönder. Tankfullt flyttas pjäserna med värdigt lugna händer på samma gång han ljunglöfsbussen under överläppen vänder.

Olle Johansson från jobbet städs har bråttom på vägen vimlar det av kvinns, ty så'nå finns det gott om

och icke alla ana kan när han tänker ta kröken så en vacker dag han hade vägsyn med en liten fröken. Andra konsekvenser fick ock detta ödesdrama i det att vittnet Karlsson skulle hållas uti tyglar strama då det gällde leverans av mjölkkransonen men från allra högsta ort det sattes stopp för den aktionen.

Uno ha vi oftast varit vana se som given etta men den synen är det slut med efter detta, ty i sitt sista landsväglopp med kärleksguden fick denne försprång när som Gustafsson med bruden slank in uti en kyrka upp i Dalom — och allt gick hastigt som ett SM-lopp i slalom. Med sorgtyngt hjärta, ensam på sitt öde ställe i Igelsätters skogsbyn går nu vännen Pelle.

Karl-Gunnar Näslund gjorde lycka hos Martelli uppå scenen

fastän han stundom blev en aning spak i benen. Han grät och log, och lät sig utav kvasten bjudas till stilla vals, och uti dampäls skrudas. En smula blek om kinden gick han hem på kvällen till Gäddgårdsgatan där han kröp inunder fällen. Hypnosen tycktes vara stor och utan mätta ty da'n därpå han slumrade till framåt klockan 8.

Gunnar Hahne har uppå sin lyra många strängar, han är driftig driftsvärnsman och varje fredag hävar han in pengar

från klientelet i den sparklubb han organiserat. För fisket uti ån han har sig livligt intresserat och lovade att dela med sig utav överflödet han skulle dra ur djupet — men tyvärr så ville ödet alla fiskar undan Hahnes spön och ryssjor rädda och han blev utan både gös och gädda.

Och nu är slut för detta år från krönikören I sista versen nu han endast ber om den favören att ingen enda, som hans enkla opus läser blir het om kinden och av vrede fräser. Nej, lät oss alla med ett fröjdfullt sinne gå att fira helgen, när den väl är inne. Och nu som slutackord i versfinalen: **TREVLIG HELG** tillönskas hela personalen.

A.

—//—

En sann historia från Vapen.

Skjutning mot flygplansvingar pågår på CVA 200 m skjutbana. L och A äro målpersonal. L skall skriva på en skjuten vinge.

A till L: Skriv 15 skott automateld.

L skriver: 15 skott att...

L till A: Hur stavas automat?

Ingen vet.

L till A: Då skriver jag tomat för det vet jag hur det stavas. L skriver "15 skott tomateld".

—//—

En liten historia om lille Karl.

Lärarinnan frågade barnen i klassen: Vilket är snabbare än tanken, alla barnen satt tysta, men till slut räckte lille Karl upp handen och sa:

"Jo fröken i morse nå ja geck till skoen då höppte ja över stätte å då sked ja i böxa, å de geck fortare än ja tänkte".

CVA I NÄRBILD

Endast tomten . . .

När vi, "den stora strömmen", efter arbetsdagens slut pressar oss ut mellan CVA-grindarna, ägnar vi väl knappast en tanke åt dem, som stannar kvar för natten. Maskinisterna, som ser till att det är frisk luft i berget och varmt i alla lokaler. Vaktpersonalen, som dels sköter säkerhetstjänsten, så att ingen obehörig tar sig in på området, och dels vakar över att eldsvådor och andra händelser, som kan förorsaka skada, ej inträffa då vi är borta från vår arbetsplats. En kväll stannade emellertid sign. och Bergtrollets fotograf kvar för att se på nattjobbet och nu ska vi berätta i ord och bild, vad som hände.

Vi kilar upp till vaktlokalen strax efter kl. 16 för att vara med om ett "utsläpp". Vaktchefen Tångne kränger på sig skinnrocken, det blåser snålt ute, och travar upp till mässgrinden. Gustafsson tar sig en sista slurk ur kaffe pannan, innan han går ut för att passa vid grinden. Persson har innetjänst och han plockar i ordning medicinflaskor och magnesympåsar, som lämnats in från sjukan. Så börjar det så smått. En och annan förridare dyker upp innan "den stora strömmen" nalkas. Plötsligt blir det livligt. Tångne dirigerar in cykelströmmen från Hallen i rätt fälla, Gustafsson tar emot nycklar till verkstadslokalerna, Persson delar ut sina apoteksvaror. Kihlström ser till att ingen cyklist krånglar sig ut "den breda vägen". Alla skall ut genom nålsögat. "Den stora strömmen" blir allt glesare och glesare och snart är det bara en och annan "efterliggare", som passerar. Det finns tydligen ett litet gäng, som har synnerligen bråttom hem och ett annat litet gäng, som inte har någon brådska alls. Det är deras sätt att vara människor.

Timmarna glider iväg och så är det dags för vaktombyte. Grabbarna törnar in i vaktlokalen och ser så där morgonpigga och nytra ut, som vi gör, när vi kommer till jobbet på morgnarna. Dom gör stora ögon, när dom ser fotograf Perssons kamera och fina blixtaggregat och så måste vi berätta att det gäller reportage för Bergtrollet.

— Jaha, säger Pettersson och ser full i sjutton ut, då får ni se det riktiga bergtrollet i natt, det som bara vi får se!

Pettersson gör i ordning för lottning av passen. Vem ska gå ute och vem ska gå inneronden? Det låter man lotten avgöra. Fransson drar inneronden CVA och vi beslutar oss för att följa honom.

Vi har hunnit halvvägs ned till Berget, när Fransson stannar till.

— Nyckeln till klockan! Den glömde jag.

Klockan är vaktens pådrivare. På vissa platser finns nycklar till klockan placerade. När vakten vrider om en nyckel i klockan, noteras tid och plats på en pappersremsa. Häri ligger en kontroll, att vakten sköter sitt jobb på rätt sätt, men också ett skydd för denne. Skulle något inträffa, lämnar kontrollremsan klart besked om vakten gått sin rond eller ej.

Fransson kommer så småningom ifatt oss och berättar då om den spänstige Nord, som en natt på skidor gav sig i väg upp till Åsbyladan i ett väglag, som höll på att ta musten ur honom. Det var knähögt med blötsnö och väg varken fanns eller syntes. När vakten kom fram, upptäckte han, att han glömt ta med klockan!

Franssons nyckel rasslar i låset till Bergsporten och vi kliver in. Det känns en aning underligt att knalla omkring i dunkel och tystnad, där man är van att se liv och rörelse i strålände ljus. Ljuskäglan från vaktens lampa sveper sökande runt i målarverkstaden. Allt i sin ordning! I tunneln utanför brinner ljuset på ett par toaletter, men den här gången är det inte någon, som rusat ifrån ljuset. Man jobbar över på Instrument.

— Men nog händer det, att man glömmer ljuset både här och där, säger Fransson.

Hans ord besannas också en stund senare, då vi finner takljuset flöda i en arbetslokal.

I trappan till Radio vädrar fotografen och säger:

— Jag tror det luktar bränt här!

Fransson stannar till. Örnäsans vingar vibrerar. Fransson undergår plötsligt en egendomlig förändring. Båtmössan med polismärket byts ut mot en grann fjäderskrud, rockärmar och byxor är prydda med fransar och fötterna är mockasinkladda, ena handen håller ett stadigt grepp om tomahawken och den andra skuggar den spanande blicken. Det är indianhövdingen Falkögat, som livslevande har klivit ut ur pojkårens indianböcker!

— Nej, säger Falkögat, aj, Fransson, här luktar det precis som vanligt. Alla lokaler har sin speciella doft och man känner genast, om det luktar något ovanligt, som kan ge anledning till undersökning.

Vi hittar en lödkolv och en handborrmaskin med stickpropparna i bänkkuttaget. Visserligen är huvudströmbrytaren fränslagen, men den *kan* glömmas den också!

— Det är bättre nu med sänt' här, än det har varit tidigare, kommenterar Fransson, när han drar ur sladdarna. Brandsyn går efter arbetstidens slut tre kvällar i veckan och det har gjort sitt till.

Vakten Nystedt, som fått CFA på sin lott, tittar in ett slag.

— Nå, hittade du något på CFA, frågar vi.

— Nej, bara städerskor! svarar skämtaren Nystedt och ler med hela ansiktet.

Ronden går vidare och alla skrymslen och skymda platser granskas med särskild omsorg.

Vi tittar in ett slag i panncentralen. Det är John Johansson, som tjänstgör. Han är i gång med att putsa och feja, men mässingen skiner blank som guld, så man har svårt att fatta, vilken mission putstrasan har att fylla här, där allt är så rent och snyggt.

— Jo, nog måste man putsa, säger Johan Johansson, annars är det snart färdigt. När vi inte har något annat att göra, så åker putstrasan fram.

— Nå, vad gör du annars då?

— Jag vakar över att allt är i sin ordning. På den här tavlan ser jag genom ljusmarkering, vilka fläktar, som är i gång. Vi har ett signalsystem, som visar om alla pumpar är i gång, när man kör ut värmen. Har vi ett fel, ringer en signal och en bricka talar om, var det är beläget. Vakten varskos och felet fixas. Jag följer genom hjälp av instrument temperaturen i de lokaler, där arbete pågår och andra instrument visar i vilken mån rökgaserna är förbrända.

Yttemperaturer mätes genom ett instrument, som ritar temperaturdiagram för en hel vecka. Pannorna sotas efter 48 timmars eldning. På sommaren blir det ej sotning varje natt, men på vintern kan man få sota två pannor på ett nattskift. Dessutom skall kompressorn i tryckluftcentralen ses till och smörjas, så att den inte går varm.

Kompressorn besvarar genom ett ihållande knatter Johanssons sista ord.

Vi lämnar Johansson, när han tar fram sin kaffetermos. Det blir tid till en kaffetår då och då. Maskinisterna äter under arbetstid och dygnet är delat i tre skift. Vi är tillbaka vid Bergsporten och innan vi kliver ut i kvällsmörkret, läser vi på anslagstavlan, att Arboga Teater ger "Hoffmans äventyr". Fransson tänker sin pipa och vi pratar en stund om vaktjobbet.

— Det är tämligen enahanda natt för natt och det är givet att jobbet inte bjuder på någon omväxling. Däri ligger en fälla för oss nattvakter. Det är lätt att slappna till i vaksamheten. En del av vår arbetspresta-

Ett bildsvep från natttronden. Bilderna från vänster: Fransson med kontrolluret. Gustafsson och Tångne diskuterar en kontrollremsa. "Här släpps ingen obehörig in", deklarerar Pettersson. En branddörr skall vara stängd! Maskinmästare Hedlund ser nöjd ut, är det den

blida vintern? En lödkolv med sladden i! Vatten är inte så ödesdigert som eld, men en rinnande kran kan vålla stora skador. Johansson har en hel del rattar att pyssla med, men han kan dem! En trasselsudd ser oskyldig ut, men den är farlig!

Foto: Erik Persson.

Säkerhets tjänsten

Han som blev skräm

Mannen verkade på något sätt nervös, där han gick skogsvägen fram. Han var själv medveten om det. Nerverna var inte lika goda som förr i tiden. Det tar på krafterna att känna sig som viltbråd. Nu hade han hållit på i gamet nära fem år och var rätt trött på det hela. Helst skulle han vilja strunta i alltsammans, om det bara gick.

Han stannade och lyssnade. Inte ett ljud hördes. Månen dolde sig bakom tjocka moln, och det var inte stor risk för att strålarna skulle bryta igenom. Vad skulle det göra förresten. Han var ju bara en vanlig svensk, som tog en genväg till stationen. Ingen kunde ha något att invända mot det.

Stopp, där stod bestämt en man. Han stannade och höll andan. Mycket riktigt, han såg konturen avteckna sig mot himlen. Mannen stod orörlig. Tystnaden var fullständig. Han andades med öppen mun, lyssnade. Inte ett ljud. Skulle han våga smyga sig närmare? Konstigt att karlen därborta stod så stilla. Och att han valt en så utsatt plats. Kanske var det en buske. Mörkret var så för-t obehagligt, man såg så mycket skrämmande och hörde omotiverade ljud.

Han började röra sig framåt. Den andre stod fortfarande stilla. Nu såg han ljus genom figuren. Det var en buske, en enbuske, som på pricken liknade en människa. Han drog en lättnadens suck och fortsatte, men hjärtat klappade dånande högt.

tion består i att ständigt vara vaksam, trots vanemäsig vandrande och försakad nattsömn. Vi skiljs vid trapporna. Fransson går mot administrationsbyggnaden och vi till vaktlokalen.

Det är livligt vid grinden just nu. Övertidsarbetarnas 4-timmarspass är slut och de utpasserade anmäler sig i vakten. Herr Hedlund, Radar, har inte värre bråttom, än att han ger sig tid att stoppa och tända pipan.

Telefonen ringer och Pettersson svarar.

— Ett ögonblick ska jag höra, om hon finns kvar här.

Någon frågade efter en kvinnlig anställd, som tydligen inte kommit hem i rättan tid. Vakterna konstaterade, att hon omöjligt kunde vara kvar på jobbet och det blev också svaret i luren.

Oscarsson har tagit lunchpaus och angriper smörgåsarna med god aptit. Med en macka i hand pekar han skrattande på ett meddelande, som man fått upp till vakten.

"Strömmen i provbocken för avd... får ej brytas, tillses för evn. kokning av vakten."

När vi fram på nattkröken tar våra cyklar för att bege oss hem, är vi en erfarenhet rikare. Vi vet att det finns pålitliga män, som offerar nattsömn och annan bekvämlighet för att vi, "den stora strömmen", varje morgon, när vi kommer till vårt jobb, skall finna allt i sin ordning.

Old Jim.

Nerverna hade spelat honom en hel del spratt på sista tiden. Ibland hade han en känsla, att någon följde honom. Enerverande. Och dock hade han vandrat den här vägen hundra gånger så vissa som en. Det var kanske överdrift, men nog kände han till den väl. Här borta skulle gångstigen dela sig, där skulle han ta till vänster, stega 134 steg och så skulle han vara framme vid stenen. Därifrån skulle han gå åt höger till den lilla stenen, som de använde som brevlåda. Där skulle betalningen för den sista rapporten ligga och kanske också instruktioner för ett nytt uppdrag. Det tog aldrig slut.

Där var vägskälet. Han vek in på rätt väg. Stega behövde han inte nu längre. Nu trampade han ner i den lilla svackan, som låg bara några meter från stenen, där han skulle vika av in i skogen. Han stannade och satte sig på stenen. Det var en vana, som han lagt sig till med. Han ville först försäkra sig om att ingen fanns i närheten. Ännu var han bara en vanlig människa, som inte kunde överbevisas om någonting. När han väl hämtat meddelandet under stenen fanns det bevis om han skulle bli gripen.

Den pinande känslan av att vara bevakad ville inte släppa sitt grepp. Skulle han strunta i alltihop, vänta en dag eller gå hit i morgon. Men han behövde pengarna. Det var ju bara dum inbillning alltsammans. Vem skulle ha kunnat leta upp deras brevlåda? Tystnaden var fullständig. Ingen förföljelse skulle kunna gå så tyst, att han inte hördes.

Bäst att få det undangjort. Han reste sig och smög sig så ljudlöst han kunde in i skogen. Grenar bröts under hans tyngd, och gräset rasslade mot gummistövlarna. Han var ingen skogsman. Han lade sig ner på knäna och kände stenens konturer med fingertopparna. Det var fortfarande mörkt, men han kunde i alla fall se den närmaste omgivningen. Fingrarna sökte sig väg till hålet under stenen. Han kände glasburken, där pengarna och ordena skulle ligga. Han tog försiktigt tag i locket och började dra fram burken.

Ljuset kom som en blix från klar himmel. Hjärtat stannade och halsen snördes ihop. All tankeverksamhet avstannade. En sådan skräck hade han inte känt förut. Han blev fullkomligt förlamad. Omedelbart efter blixten tändes flera lampor runt omkring honom. Människor sprang fram. Någon tog honom i axeln och slängde honom på rygg. Någon annan tog armarna och höll fast dem.

— Det är Busjohn, jag känner igen honom.

— Vem är det?

— Det skall du snart få höra, han har inte suttit inne på länge nu. Fick du något foto?

— Ja, blixten fungerade. När han drog ut burken tändes blixten, och kameran exponerade samtidigt. Det blev nog bra.

— Utmärkt, då får han svårt att förklara vad han hade där att göra. Eller, vad säger du Busjohn? Har du tappat målföret? Det skulle i så fall vara första gången.

Inget svar. Ingen reaktion.

— Jag har aldrig sett en man som blivit så rädd. Han är ju förlamad fortfarande. Gnista till radiobilen att vi har fått honom och att dom möter oss vid avtagsvägen. Upp med dej nu, nu bär det iväg till kända trakter igen.

Busjohn reste sig på darrande knän. Händerna var hoplänkade med ett par handbojor. De måste stödja honom.

— Kors i all min dar vad ni skrämdes!

— — —

— Jo, kommissarien, vi fick honom utan svårighet. Han blev alldeles vettskräm och är fortfarande spak. Jag skulle vilja föreslå ett förhör omedelbart innan han har hämtat sig från chocken.

— Ja, vi tar honom genast.

— — —

Resultatet blev givande. Busjohn hade alltid haft svårt att bemästra sin svada. Det hade han denna gången också. Bland allt löst prat och fantasier hade man i alla fall lyckats få reda på ett par fakta, som skulle komma att bli av värde för den fortsatta utredningen.

En del hade man redan tidigare fått grepp om och kunde därför komplettera Busjohns berättelse.

Han hade inte varit någon betrodd agent, så mycket var utan vidare klart. Han användes för de enklaste uppgifterna, såsom att lyssna på samtal i hamnkaféerna och slå sig i slang med sjömän och stuveriarbetare för att på det sättet skaffa sig uppgifter om sjöfarten, tider för båtars ankomst och avgång m. m. Sin uppdragsgivare kände han inte personligen, men däremot hade han talat om hur meddelanden utväxlades. Man hoppades därigenom bli i stånd att få kontakt med uppdragsgivarna och få ett fastare grepp om den ledtråd, som kanske skulle komma att leda fram till en av kärnorna i den främmande underrättelsetjänstens cell-system.

Så länge Busjohns häktning var okänd skulle motståndarnas misstankar inte väckas. Senare skulle man kunna utnyttja honom som lockfågel. Han var inte den typen, som tar på sig hela ansvaret själv hellre än att ange sina kamrater.

Några dagar senare var Busjohn åter på fri fot, åtminstone till synes. I fickan hade han den begärda rapporten, författad av honom själv, men med stöd av uppgifter, som säkerhetspolisen lämnat. Rapporten var noga genomgången, så att den inte skulle innehålla några dolda varningar. Busjohn hade en intensiv känsla av att vara bevakad, och han visste att den var riktig. Det var överenskommet.

Han gick den välkända vägen till brevlådan. Denna gången tvekade han inte. Han visste att flyktförsök var lönlöst. Var nu vakterna fanns, så syntes de inte. De låg kanske dolda som förra gången i småskogen. Bakom honom följde i varje fall en stadig byling. Han placerade rapporten på den vanliga platsen. Sedan hade han order att gå hem till sin bostad och uppträda som vanligt.

Följande dag gick han till Storparken. Han hade en nyköpt tidning under armen. Han satte sig på soffan och låtsades läsa. Snart skulle komedien vara över. Det var inte mer än rätt, att de andra också fick vara med om att dela ansvaret. De hade inte varit särskilt frikostiga med betalningen. Han kunde inte låta bli att dra på mun när han tänkte på hur rädd den andre skulle bli, när blixtljuset tändes och snutarna störtade fram. Det skulle kanske hända redan i natt.

Han tog fram en blyertspenna och strök för dagens datum i tidningen. Så stoppade han tidningen i papperspellen snyggt hopviken, så att tidningens datum syntes mot vägen. Klockan var strax nio, och nio måste han vara borta. Så löd instruktionerna.

Denna gång hade det varit roligt att stanna för att se vad som hände, men han hade sina instruktioner som han inte vågade bryta mot.

Polisen i fönstret såg Busjohn avlägsna sig. Han följde honom i kikaren och såg honom försvinna bakom eken ett stycke längre bort. Andra hade till uppgift att ta hand om den saken. Själv skulle han observera vad som hände med tidningen.

Det blev inte lång väntan. Tre minuter över nio kom en välklädd man gående på grusgången. Han tog fram ett hopknycklat papper ur fickan och gick fram till papperspellen och lade det där. Han stannade en aning för länge vid papperspellen och det syntes, att han var intresserad av dess innehåll. Det avgjorde saken. Konstapeln öppnade fönstret. Det betydde att mannen skulle skuggas. Kamraten där nere skulle inte kunna ta fel, parken låg nästan tom. Kameran med teleobjektivet stod redo på stativet. Han riktade in den och exponerade. Mannen såg sig om och då knäppte han på nytt. De skulle få ett bra signalement, även om skuggningen mot all förmodan misslyckades.

Konstapeln stängde fönstret igen. Hans vakt var inte slut än. Det kunde mycket väl tänkas att mannen där nere, som just nu vek om hörnet, inte alls var den de sökte. Ingen annan visade emellertid något intresse för papperspellen och dess innehåll. Det var dock tänkbart att någon annan iakttog händelserna från något fönster i närheten, precis som han själv gjorde, och att det där blyertsstrecket under tidningens datum bara tillkommit som ett sätt att lura Busjohn, så att han

Fredagen den 23 oktober avlade Einar Edwardsson skjutprovet i generalmönstringen, därmed avslutades årets provtagning. Många goda resultat presterades men det finns också resultat som behövs bättras på. De fem bästa Erik Isaksson, S. E. Lundahl, Sven Persson, Lars Mattsson och Jack Leth.

Kvällens övning "Stridsskjutning i mörker". Gruppchefen Manne med rapportkarl spanade på den fiendliga lägerplatsen och bestämde sig för ett eldöverfall. Med hjälp av det rådande mörkret smög gruppen sig ljudlöst fram till en lämplig eldställning några 100 meter från anfällsmålet. Mannarna i gruppen kunde se fienden röra sig omkring lägerplatsen. Till tänderna beväpnade med spårljuspatroner låg grabbarna och väntade på eldkommando. När sedan ordet eld kom kunde åskådarna bjudas på ett sprakande fyrverkeri av vita och röda spårljus. Gruppen Olle var inte sämre än Manne vilket vi kan se på nedanstående bild.

Tage Wallqvist och Ture Nyrén som planlade och genomförde övningen kunde framåt 9-tiden på kvällen gå hem och känna sig belåtna, de visste att den deltagande truppen var nöjd med kvällens övning.

Söndagen den 29 november lyste solen och termometern visade 8 gr. varmt. Halva styrkan av driftvärnet lämnade då Arboga för att lägga sig i bakhåll för den styrka FBU-are som skulle komma tolkande på cykel efter lastbil. Bröderna Olle och Karl Erik Åberg försåg sig med varsin radioanläggning varefter Karl-Erik smög sig in i fiendens linjer och rapporterade dess förehavande. När sedan den tolkande plutonen kom kunde driftvärnet bjuda på ett värdigt motstånd.

Den andra halva styrkan lämnade Arboga en halv timma senare för att i terrängen vid Prästtorp ordna ett försvar för de FBU-are som skulle anfalla om några timmar. Plutonchefen Sommar gjorde här ett gott arbete genom ett lyckat motanfall samt försöket att hålla stängningen mot den anstormande fienden. Väntetiden gav också tillfälle för några driftvärnare att plocka ris till luciakronan. Nästa gång kanske inte det räcker att stå gömd med en knippa lingoris i ett vagnslider en

"ett sprakande fyrverkeri av vita och röda spårljus..."

inte skulle komma på tanken att börja leta efter observatörer i fönstren runt omkring — — —

I polisens högkvarter samlades rapporterna. Där var man relativt säker på att man fått fatt i rätt man. Beviset skulle han själv prestera. Man diskuterade, om man skulle slå till på en gång när han gick och hämtade rapporten i "brevlådan" eller om man skulle vänta för att se om man inte kunde få reda på vilken väg rapporten vandrade. Man beslöt sig för att vänta.

När mannen från Storparken därför kom för att vittja brevlådan inträffade ingenting märkvärdigt. Rapporten låg där och pengarna avlämnades. Polisen hade fått beviset, men mannen var fortfarande fri. Polisen höll på att nysta upp ledtråden.

SKYDDSSINGENJÖREN

1953 års facit

Trots att året i skrivande stund ännu ej är till ända kan man ändå göra en summarisk återblick på det område som väl bör intressera oss alla. Har vi haft många olycksfall vid CVA och har vi några svåra? Svaren blir resp. ja och nej. Antalet har de sista månaderna ökat mer än vad vi hade väntat och tenderar totalt att nå 1952 års "rekordsiffror". Dessbättre har vi hittills under året varit förskonade från några svårare skador då samtliga fall kan rubriceras som lindriga. Då vi emellertid aldrig kan få någon kontrakt eller någon försäkring mot att vi framgent skall bli skyddade för svårare skador måste vi i första hand lita på vårt eget omdöme. Hur utsliten den gamla klyschan än kan synas vara finns dock ej sannare än "Egen omtanke bästa skydd".

Det bästa beviset härpå är CFA, som troligen kommer att belägga tätplatsen bland FV arbetsplatser 1953. Den 5 dec. har antalet olycksfall vid CFA uppgått till 1 (ett). Ett resultat som man rent av vill kalla fantastiskt om man ser det mot bakgrunden av de arbeten som här bedrivs. Ett förråd är enligt många uppfattning en plats, där man går och plockar med lätta småprylar utan att behöva riskera några olycksfall. Hur fel denna uppfattning är, förstår man, när man följer upp arbetet inom förrådet. Lastning, lossning, uppäckning m. m. av de mest skiftande slag av gods, många gånger i emballage som är minst sagt farligt att handskas med. Här om någonsin gäller den personliga förmågan att bedömma, mer än skyddsanordningar eller föreskrifter. Denna anda har också vunnit insteg bland all CFA-personal, ett bevis så gott som något på att samarbete lönar sig.

Den största faran för närvarande är dock utan tvivel trafiken till och från arbetet. Det tycks vara en allmänt utbredd uppfattning, särskilt bland cyklisterna att de gula vägmarkeringslinjerna och övriga trafikanters avsedda vägmärken endast är till för andra. Eller vad är eljest förklaringen till att så många av våra trafikanter fortfarande färdas som om dom själva rådde om vägen. Antalet felåkare bland flygtes personal överlåter vi åt var och en att själva räkna ut.

När vi på sin tid tillställde samtliga motorförare på CVA—CFA en skrivelse innehållande bl. a. en vädjan om ett lagenligare körsätt än vad tidigare tillämpats, var det med den förhoppningen att cyklisterna även skulle förstå sina skyldigheter som *vägförande*. I synnerhet som vi dessförinnan för alla sökt göra veterligt de gula väglinjernas betydelse, dels genom anslag å de flesta arbetsställena, dels genom utspridandet av broschyren "Nya linjer" på samtliga mäss- och lunchrum.

Vad har resultatet härav blivit?

Jo, uppriktigt sagt, så har bilister och mc-förare, med några undantag när, lojalt sökt följa de regler som lagen föreskriver, hur påfrestande det än nu har varit. Undantagen är däremot de som kör efter sitt eget förnuft utan att låta sig påverkas av vare sig lagbestämmelser eller vanlig hövlighet. Tyvärr finns allt för många som fortfarande lever efter regeln "Lev farligt — och du lever rätt". Vad detta innebär för andra trafikanter tycks ej beröra vederbörande i nämnvärd grad, därom vittnar den stora skörden av trafikoffer

halvtimma för att undgå fiendens insyn.

ROS: Övningsledare kapten Svedemar gav CVA och CFA driftvärn de bästa lovord och önskade dem all lycka i sitt fortsatta arbete. Övningen hade dock ett tråkigt inslag, Carl J. hann inte in till sta'n och fick se när arbogabrottarna vann över Norrtälje med 13—3.

LITE RIS: Meddela nästa gång om Du inte kan komma till övningen. Välkommen i driftvärnet.

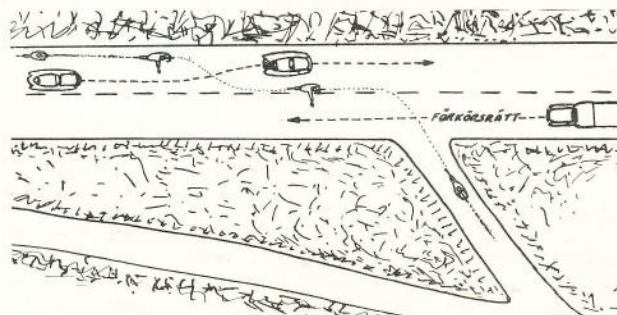
Driftvärnsledaren.

på våra vägar som varje månad redovisas av bl. a. dagspressen. November månad 1953 redovisas inte mindre än 78 dödsoffer för trafiken i Sverige. Kommentarer äro här överflödiga.

Andra förklaringar på varför en del motorförare helt nonchalerar de gula linjerna kan vara, antingen att påfrestningen att offra 10—15 sek. av färdtiden är föraren övermäktig eller att motorfordonet ifråga ej kan framföras med hastigheter under 20 km/tim. I det första fallet kan ifrågasättas om föraren är lämplig att framföra motorfordon, i det andra fallet kan fordonet betraktas som ej trafiksäkert och bör omedelbart tagas ur trafik. En bil, som står ute en hel dag vid låg temperatur vill man givetvis få varm så fort som möjligt. Utnyttja därför de möjligheter som finns vid hemfärden genom att köra på låg växel fram till Ekbackskurvan. Härigenom vinner man en för motorn skonsam uppvärmning, samtidigt som hastigheten blir lämpligt avpassad efter rådande trafikförhållanden.

Men för att återgå till cyklisterna. Hur är det egentligen ställt med kunnandet och i den mån sådant finns hur efterlevs det. Här ska från början villigt erkännas att vi vid flyget har många både hänsynsfulla och förståndiga cykelåkare. Men vad hjälper det. Större flertalet är ju ändå de, som åker hur och var som helst. Hänsyn till den snabbare motortrafiken och sin egen bräcklighet är tydligen för en stor del helt okända begrepp.

Vi har under en följd av år innan skyddsorganisationerna vid CVA och CFA sökt med olika medel få till stånd en sådan trafikordning för de anställda på väg till eller från arbetet att dessa färder måtte bli så riskfria som möjligt. Vi har ej, trots påtryckningar velat taga polisen till hjälp hur många gånger man än varit frestad härtill. Vi har ej heller haft några själviska motiv i vår strävan att söka skapa trygghet för liv och lem även till och från vårt arbete. Vi har inte bara den CVA- eller CFA-anställda i tankarna, utan till lika stor om inte större del, även de anhöriga, som kanske i stället för en välkommen middagsgäst får bud att han eller hon ligger på sjukhus, mer eller mindre sönderslagen. Att undvika sådant beror i allra högsta grad på oss själva.

Cyklar man på vintern kan man inte begära samma akkomfort som på torra och ljusa sommarvägar. Snö, isbildning och mörker ställer stora krav på den cyklande och kan få fruktansvärda följder för den som slirar omkull framför en bakomvarande bil eller annat motorfordon. Allt för många tillbud talar här sitt tydliga språk. Vad var och en cyklist i första hand bör tänka på är att ändra cykeln för vinterkörning.

1. Sänk sadeln så lågt att när Ni sitter på den när marken med fötterna.
2. Flytta fram sadeln så långt som möjligt så att kroppstyngden blir fördelad lika på båda hjulen.

Starka karlar och konstnärer

Bland CVA många anställda döljes några starka karlar vars krafter äro för de flesta okända. Det har dock varit en del förunnat att se prov härpå. För att Bergtrollets läsare även ska få se beviset på deras styrka återger vi här en bild av en vanlig toalett, tagen den 16 nov. 1953 å avd. 120 i bergverkstaden. Stället har av allt att döma varit en av skådeplatserna för den "starkes" utbrott. Eller vad säjs om att med blotta händerna rycka loss spoilvattensröret från väggen (se pilen) och att dessutom på likartat sätt demolera ventilationsröret för stolvekueringen. Stark sak. Att jätten ville pröva sina krafter i lönnndom förstär man efter- som han, för att saken inte skulle sippra ut, efter propade igen den blottade delen av ventilationsröret med

3. Kör aldrig på hårdpumpade ringar. En mjuk ring ger bättre väggrepp.
4. Gör en noggrann översyn av belysning och kattöga. Det sistnämnda är mycket viktigt, särskilt för dem som färdas på nya riksvägen.

Den som prövar dessa, av gamla cykelveteraner givna råd, har alla förutsättningar att bli en god vintercyklist.

För de som ej riktigt lärt sig tekniken med s. k. filkörning bör vidstående bild ge något begrepp om hur man ska bete sig när man t. ex. cyklar in på vår cykelinfart vid Zakrisberg.

Vägtrafikförordningens 45 §, mom. 2, säger beträffande fordonsplats på väg och i vägkorsning bl. a.: "I god tid före vägkorsning för fordon, som skall svängas till höger föras in mot vägens mittlinje...". Självfallet bör cyklisten i god tid ge tydligt tecken och genom en titt bakåt övertyga sig om att inkörning mot vägens mitt kan ske utan hinder för omkörande motorfordon. *Cykla aldrig i bredd vid sådana tillfällen.* Motorförare skall härvid strikt följa bestämmelserna i 47 §, 4 mom., sista stycket: "...Likaså äger fordonförare att, med iakttagande av nödig försiktighet, till vänster omköra fordon, som svänger till höger, eller vars förare tydligt förbereder sådan sväng". Samma regler gäller även infarten till CFA.

Om var och en av oss med fullt allvar går in för att göra sin insats, i en gemensam strävan att förebygga olycksfall vare sig på arbetsplatsen eller på väg till och från densamma, kan vi med gott samvete tillönska varandra en God jul och ett Gott nytt år.

Lhl.

dassapper, c:a ¼ rulle. Nåja, papperet går väl an, men det kostar pengar att laga en trasig toalett. Detta om den starke mannen, som var så blyg att han måste låsa in sig på "klo" för att ge utlopp för sin styrka.

Jodå, vi har konstnärer också både tecknare, träsnidare och poeter. Här finns större sortering. Ett har dom dock alla gemensamt. Dom är blyga, ja så blyga att också dom valt toaletterna för sin konstutövning. Med hänsyn till Bergtrollets stora och sobra läsekrets kan vi tyvärr ej återge några smakprov på de olika konstarterna. (Det finns gränser även för redaktionen.)

Då vi av såväl estetiska som ekonomiska skäl ansett det synd att våra okända konstnärsbegåvningar ej ska få tillfälle att förkovra sina anlag på bättre sätt än att utöva sin konst på toaletterna dörrar och väggar har vi i samråd med "Trivsselfrämjandets vänner" lyckats åstadkomma följande erbjudande:

A. För starka karlar (rörbrytare).

Träning i armbrytning, fingerkrok m. m. meddelas av brandmästare Tängne avd. 840, förman Nystedt och grovarbetare G. Andersson, avd. 370. Beställning kan göras under ordinarie lunchrast. OBS.! Vid köbildning avstänges telefonerna.

Eleverna tillförsäkras rätt behandling och åtnjuta fri sjukvård. Behandlingen räknas dock ej som olycksfall i arbete.

B. För träsnidare (dörrkretare).

Virke, lämpligt att kreta i tillhandahålles gratis hos verkmästare Engwall, avd. 150. Uppgiv vid beställning om träbiten ska läggas över knäna eller om den skall hängas på toalettdörren.

C. Tecknare och poeter (väggartister).

För ändamålet har anskaffats griffeltavlor, lämpliga att hålla i knät och tillhandahålles av skyddsingenjören. Efter begagnandet torde tavlan åter hängas upp på härför avsedd krok.

Detta är i korta drag vad vi i dag har att erbjuda. Skulle ytterligare önskemål framkomma emotses tack- samt förslag till denna tidnings red.

Vårt motto är: Alla ska trivas.

Åttan.

—//—

Tage tänker

Det finns väl ingenting på jorden som på något vis är så obetingat gott, som en enda liten sak: en god vilja. Hur många författare och diktare har inte lovsjungit den goda viljan. Henrik Ibsen förkunnade: Att du ej kan, dig Gud förläter, men aldrig att du icke vill. Esaias Tegnér i sin lovsång till det sannas och det rättas treenighet: Erövrar det onda världen till slut, så kan du det rätta dock vilja. Och nu när julen snart går in över vår tröskel så lyssnar vi åter till det välkända löftet: frid på jorden, till människorna en god vilja.

Har inte den kulturella utvecklingen i vår tid många gånger tagit sådana vägar att man kan ställas inför den frågan: har den goda viljan hos människorna lyckats leda det hela till en lycklig utgång. Visst har tekniken befriat oss från mycket hårt och pressande arbete och visst har den skapat ett allmänt välstånd. Men den har också frambringat mycket ont, den har skapat bomber, bomber som per flygmaskin kan vråkas ner över en skara oskyldiga medmänniskor.

Tekniken har också skapat fram ökade produktionsresultat; produktionsresultat som skulle öka mänsklig- hetens välstånd. Men har detta skett, nej det har i vårt samhällsliv funnits alltför lite av den goda viljan för att denna dröm skulle kunna förverkligas, egenkärlek och vinningslusta har fått övertaget annars kanske vi i dagens samhälle fått avskriva ordet "fattigdom", alltså det har funnits för lite mått av den goda viljan

hos de krafter som sköter om maskineriet. Vill inte människorna det goda.

Visst vill varje människa egentligen det goda, det kanske är alldeles fel att misströsta. Det finns mycke godhet och även kärlek i världen, många som upplevt ett möte med den frälsaren vars högtid vi snart skall fira och många andra som satt sitt rättesnöre efter änglarnas budskap: människorna en god vilja, men det gäller bara att försöka samla alla dessa människor i ett och samma förbund för att därigenom kunna mobilisera dessa krafter till arbete. Det finnes å andra sidan en myckenhet av organisationer som försöker tvångslå mänskligheten. Vi har en del politiska som vill utså läran om sitt och vars militärväsen gränsar till det barbariska, men vi har också en del kapitalistiska som inte vill dela med sig, utan som arbetar på ett undertryckande av det mänskliga. Tron i, att det finns rum för den goda viljan inom dessa väldiga organisationer, människor som vill leva som en vän bland vänner, och som betraktar sin medmänniska som sin broder.

Nej det största problemet i vår tid är nog att försöka samla de goda viljorna i en organisation. Visserligen är väl en början gjord genom de stora folkkrörelserna som har föresatt sig det målet att förbättra och förädla det mänskliga livet, organiserade till att slå ner det onda, slå därför vakt om dessa och vill du det goda offra något av din egen kraft i de folkliga organisationerna.

Snart skall det tändas juleljus i så gott som varje hem, vi skall vandra till julottan för att få höra budskapet om den goda viljan, låt oss därför fatta varandras händer för att gemensamt bygga upp en värld, där endast den goda viljan blir vårt regeringsorgan.

T. K.

Det hörs inte.

Skolläraren frågade på morgonen sina elever:

— Vem var det, som stal äpplen i min trädgård i natt?

Ingen svarade och läraren frågade åter:

— Vem var det, som stal äpplen i min trädgård i natt?

En elev:

— Det hörs inte!

Eleven fick då byta plats med läraren och så skulle han fråga, så det hördes.

Eleven frågade:

— Vem var det som kröp ut genom lärarinnans fönster i morse?

Läraren:

— Det hörs inte!

—//—

Från personalkontoret.

En yngling i den yngre åldern söker anställning.

— Var bor du?

— I Kungsör.

— Var är du född?

— På Arboga BB.

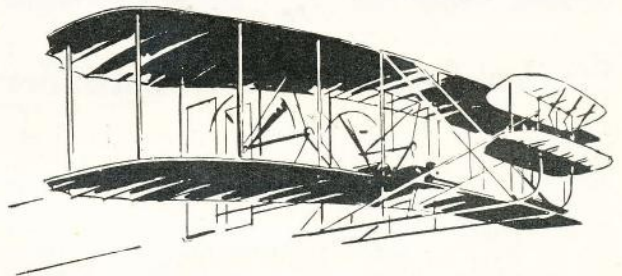

Var och en dansar med sin fruga!

Flyget 50-årsjubilerar den 17 dec.

Fåglarnas flykt har sedan århundraden tillbaka väckt drömmar och förhoppningar hos människan om att göra luften till färdväg. Dessa drömmar och förhoppningar blev verklighet den 17 december 1903, när i Kitty Hawk, North Carolina, Orville Wright företog den första kontrollerade flygningen i ett motordrivet tyngre-än-luften flygplan. Det är en av de stora händelserna i flygningens historia och skall alltid räknas som en av de stora milstolparna i människosläktets historia.

Berättelsen är märklig om hur de två bröderna Orville och Wilbur Wright efter otaliga försök till sist kom under fund med att de kalkyler för flygning, som tidigare uppgjorts och erkänts, var hopplöst oriktiga. De byggde en vindtunnel och fick fram principerna för aerodynamiken. Ingen verkstad ville åtaga sig att bygga den motor, bröderna Wright behövde för sitt flygplan. Med hjälp av sin assistent, Charlie Taylor, konstruerade och byggde de då själva på 6 veckor en

fyrcylindrig, vätskekyld motor. Den kunde under korta perioder utveckla 16 hk. Propellern bjöd större konstruktiva svårigheter än motorn, men problemet löstes genom utnyttjande av vindtunneln. Orville flög först 12 sek. och tillryggalade 37 m., därefter Wilbur 11 sek. och 60 m., därefter Orville 15 sek. och 61 m. och slutligen Wilbur 59 sek. och 260 m. Den första flygningens längd motsvarar ungefär spännvidden på en Boeing Stratocruiser; på de 12 sekunderna tillryggaläger ett reoplan av de senaste typerna mer än 4 km. Den oerhörda utveckling, som flyget genomgått under de 50 år, som förflutit sedan den minnesvärda dagen 17 dec. 1903, kan inte här beröras, men plats skulle gärna lämnas åt en siare, som kunde berätta om hur flyget ser ut om ytterligare 50 år!

—//—

Från Vapen.

Svarvaren P står och svarvar och svarven för ett väldigt oväsen.

Då säger F:

— Den som "kan arbeta", hörs det inget av.

P svarar:

— Men det syns heller inte något!

Efter morgongröten.

Efter morgongröten ställdes ett kompani upp på led linje och kommandot löd: — Höger ben lyft!

91 Karlsson lyfte vänster ben, varför en stor lucka uppstod i ledet, varför löjtisen förfärad frågade:

— Vad är det för en räkel, som lyfter båda benen?

Apropös jul

så mötte jag en julafton en kompis komma cyklande långt hemifrån.

— Ska inte du vara hemma en sån här kväll?

— Nej, jag får inte hjula hemma.

Ing. H. Bergeroth
från R. Svensson

Janne Blomqvist "Söder"
från Inger och Sten

Fam. Sten Engvall, Linköping
från Stina och Ragnar Engvall

Skogv. G. Eriesson m. fam., Mässbacken
från fam. G. Pettersson

Fam. Rune Fredriksson, Stuvsta
från fam. Harry Severin

Fam. Ivar Gustavsson, Stockholm
från fam. Klas Magnusson

Hans och Helga, Borlänge
från Rune Robedal

"Hasse", Linköping
från Elvie och Inger

Annie och Harry Hammarloo, Postiljons-
vägen 22
från Britta och Tage

Fam. G. Hjärpe, Svedmyra, Enskede
från Gustav Hjärpe

Fam. Gustav Hoflin, Kungsg. 5, Västerås
från fam. Per Johansson

Fam. Gunnar Hultman, Ledbergskulle
från fam. K. Kihlman

Fam. Olof Hultman, Linköping
från fam. K. Kihlman

Fru Clara Jonsson, Norrköping
från O. Söderström, CFA

Fam. Eskil Kihlman, Linköping
från fam. K. Kihlman

Fam. Harald Kihlman, Linköping
från fam. K. Kihlman

Fru Amelie Kihlman, Malmslätt
från fam. K. Kihlman

Fam. Helmer Kilström, Karlskoga
från fam. R. Strindler

Ketty, Uddeholm
från Vera - Maj - Gun - Ann - Ulla -
Britt - Karin - Anna-Greta

Fam. Folke Mörk, Linköping
från Holger Mörk med fam.

Sigrid och Magnus Månsson, Bellinge
från Signe och Edvard Holmberg

Fam. Åke Månsson, Västervik
från Signe och Edvard Holmberg

Birgitta - Bengt - Kerstin - Aina, Kungsör
från Sture G. Nilsson, Runnagr. 6 B

Elsa och Gunnar Näslund, Sjömansgatan
12 A, Skelleftehamn
från Iris - Britta - Majken - Birgitta

Fam. Jonas Olsson, Järved
från fam. John Schöön

Fru Hilma Persson, Sunne
från Erik Persson

Margit och Bengt Pihlgren, Götgatan 9,
Motala
från Britta och Tage

Fam. Einar Pettersson, Borås
från fam. K. Kihlman

Fam. Vallentin Samuelsson, Malmslätt
från fam. K. Kihlman

Samtliga på filialen
från Zakrisbergarna

Herr och fru E. Serrander, Garphyttan
från fam. Klas Serrander

Ingegärd Svensson, Karl Knutssonsg. 4,
Arboga
från Irene Lindström, Villagatan 3,
Arboga

Maskinaffären Ugglå, Mellerud
från Ebbe

Ulla och Åke Vestin, Malmö
från Signe och Edvard Holmberg

Fam. John Vinqvist, Linköping
från fam. H. Dahlqvist

Fam. Ivar Våglund, Solna
från Inger och Sten

Fam. Yngbjär, Linköping,
från fam. Beeid

Fam. Åhlin, Hudiksvall
från Erik Persson

Knåp och knep

N A L U N G D R G

På varje tärning finns sex bokstäver, som tillsammans bildar ett mansnamn. Men endast tre av bok-

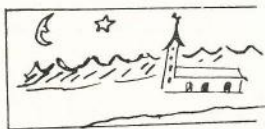
stäverna är synliga. De övriga får ni plocka ur ovanstående rad, som består just av de osynliga bokstäverna.

KÖKSVANTAR.

Familjens unga dotter knåpar lätt ihop ett par köksvantar till mamma, så att hon inte behöver bränna sina händer, när hon tar ut plåtarna ur bakugnen. Rester av ylletyg (tre-dubbel), några kulörta garnrester och kanske några restbitar gansband, det är allt som behövs.

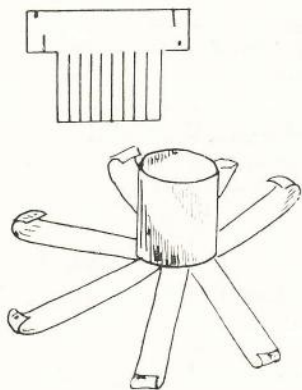
JULBONAD.

Familjens yngsta medlemmar vill säkert bidra till julpyntandet. En bonad eller tavla är lätt att göra med hjälp av vanliga bokmärken, klister, vitt papper eller blått glanspapper och litet fantasi.

Litet silverpapper till stjärnor och måne blir vackert, om det finns något hemma.

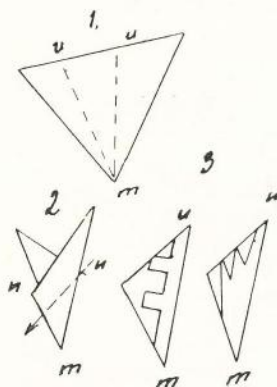
SMÅ LJUSSTAKAR.

Klipp i mässingsplåt, se diagram, fyrkanter 5×5 cm. 1 ½ cm. av ena kanten vikes ner, det blir den biten som omfattar ljuset. I de återstående 3 ½ cm. klipper man som på julgranskarameller upp smala remsor på ½ cm:s avstånd mellan varje inklipp. De två yttersta klippas bort och som ni ser på diagrammet gör man små hack i den nedvikta kanten, så att de kan

skjutas in i varandra och bildar omtag i ljuset. Julgransljus står stadigt i dessa stakar.

SNÖFLINGORNA.

Till dessa vikes en fyrkant (i vitt skrivpapper eller glanspapper i guld eller silver) 10×10 cm. två gånger från hörn till hörn. Då bildas en trekant, som vikes i tre delar. Spetsarna klippas bort lite snett neråt som diagrammet visar. Nu börjar man klippa. Vi visar ett par lätta mönster på flingor, själv kommer man snart underfund med andra, mer invecklade klippningar. Allt går bra, bara man alltid har klart för sig, var man vid den lilla trekanten har

stjärnans mitt och var dess 6 yttersta uddar. På diagrammet betyder m mitt och u udd.

SCHACK.

Inom schacksektionen pågår som bäst förberedelser till en klubbmästerskapsturnering. C:a 15 spelare sätter på nyåret igång den spännande kampen där alla möter alla. Den som bärgat flesta poäng vid turneringens slut blir Iffa:s schackmästare 1954. Priser utdelas. Vi återkommer med referat från tävlingen i nästa nummer av Bergtrollet.

Schacksektionen.

—//—

DIKTER MED SISTA ORDET BORTTAPPAT.

— 1 —

En kung i Sachsen samlade —
Men samlingsvrmen blev en riktig —
Han bytte bort till Kungen i —
Sitt garde, tänk, mot en kinesisk —

— 2 —

Björn och Fritiof sutto —
vid ett schackbord skönt att —
Silver var varannan —
och varannan var av —

— 3 —

Kvällens guldmoln fästet —
älvorna på ången —
och den bladbekrönte —
gigan rör i —

—//—

En handlande hade inte så många vikter, han behövde. Han hade endast fyra vikter. Med dem kunde han väga alla hela kg. från 1 t. o. m. 40 kg. Vilka värden hade dessa fyra vikter?

Som vägledning kan nämnas, att handlanden hade en vanlig balansväg och lösningen ger sig utan krångel med decimaler.

—//—

GDIS!

Kanske mamma har några kaksmulor ni kan få, då ska ni göra den här konfekten. Helst skall kaksmulorna torkas i ugn, men har mamma mycket att göra, så skall ni inte störa henne. Smula sönder kakorna fint och blanda dem med florsocker, litet riven choklad eller kakaopulver, en eller ett par rivna bittermandlar, hackade fikon, syltade apelsinskal och nötter eller vad ni nu kan få. Litet smör eller margarin rör ni tills det blir vitt och smidigt och så blandar ni alltsammans, men ta inte mera smör än som behövs för att hålla ihop massan. Forma den sedan till små kulor, som ni rullar i pärlsocker eller kokosflingor. Låt dem helst stå kallt en stund i kylskåpet eller någon annan sval plats. Sedan kan ni festa.

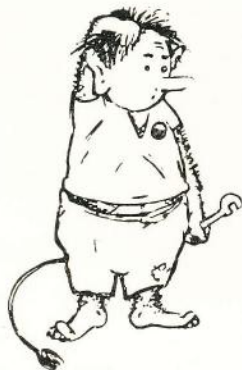
—//—

VARIATION PÅ ETT TEMA.

Julfrukost: 5—6 skivor kokt skinka (eller rökt). 1 burk sardiner i tomat. Lägg sardinerna med sin sås på skinkskivorna. Gör paket av dem och stek dem helt lätt, helst i form i ugn. Bjud rätten med äggröra, tillsatt med hackad persilja, eller lägg upp varje paket på en stor, knäprigt stekt franskbrödskiva.

VEM HAR SKRIVIT OM VEM.

1. Ullabella	A Gustaf Hellström
2. Tony	B Hjalmar Söderberg
3. Åsa-Hanna	C Agnes von Krusenstierna
4. Klara Fina Gulleborg	D Olle Hedberg
5. Doktor Glas	E Marika Stiernstedt
6. Stellan Petreus	F Elin Vägner
7. Blenda	G Hjalmar Bergman
8. Clownen Jac	H Selma Lagerlöf

Bergslagstroll och andra troll

Bonden gick i skogen, han såg en grotta och kom in i bergakungens sal. Bergakungen blev vred, då han märkte människokrypets djärvhet, och sade:

Stanna, din krake, annars krossar jag dig med min nagel.

Så lätt går det väl ej, svarade bonden.

Tror du mig inte! Jag kan göra allt vad jag vill.

Högfärdsprat! Men om du talar sant, bergakung, så låter jag dina skatter vara i fred.

Avgjort, säg något som jag inte kan göra, så får du bryta i mitt berg. Men annars vrider jag nacken av dig.

Det är bra, bygg nu en stor sten ute i skogen!

Ögonblickligen stod den där.

Och nu en dubbelt så hög!

Var det inte värre, sade bergakungen och trollade upp ett nytt berg.

Vackert så, svarade bonden, nu undrar jag, om du kan bygga ett berg så högt att inte ens du själv kan hoppa över det. Sådant måste du kunna trolla fram, annars är du inte allsmäktig.

Visst kan jag göra det, sade trollet, och en svindlande hög klippa reste sig framför bonden.

Är det säkert, sade denne, att klippan är för hög för dig.

Som jag sagt.

Du kan inte hoppa över den, således även om du vill aldrig så gärna!

Omöjligt!

Det är bra. Då kan du inte göra allt vad du vill, och därför kommer jag hit i morgon och bryter malm hos dig.

Så föddes Bergslagen.

Helge Brandth.

Gammal sägen från Medåker.

Om man färdas vägen från Arboga—Jädersbruk åt Medåker ligger ett stort berg, kallat Klöverhäll. Där skall finnas en guldvagn instängd i berget och en järnkrok finns vid bergets fot. Många lär ha varit dit för att köra bort vagnen, men den skall inte gå att få därifrån utan att man har ett par oxar, uppfödda med endast sötmjök.

En bonde från Ödesberga skulle pröva sin lycka. Dagen före kom dock inte korna från betet utan oxarna fick mjölk från dagen före. Bonden spände för guldvagnen och fick den med 2 km., just intill en bro, som än i dag heter Vagnsbro. När han kom dit, råmade det till i berget: Inga glanmjölkskalvar drar bort min guldvagn. Där står den väl ännu, ifall det finns några hugade spekulanter.

Omkring Arboga fanns troll.

Trollen var inte glada åt kyrkor och kristna. En trollkärning skulle därför slå omkull tornet på Medåkers kyrka. I från *Brattberget* kastade hon en sten, som hon lade i strumpebandet. Den orkade inte fram utan blev liggande på kyrkogården. Nästa sten slängde hon 2 km. bortom kyrkan. Då blev hon ilsken och klämde till riktigt. Den stenen hamnade i Västlandasjön och kallas Gaststen. Den skiljer socknarna Himmeta, Medåker och Fellingsbro. Alltså till någon nytta.

Emil Andersson.

—//—

Hört i matkön.

Aspiund till Seth: "Det här är så kallad sättpotatis, förstår du."

—//—

Städaren Löf brukar slänga ett ord då och då åt kompisarna vid sin rond genom verkstaden. En bas yttrade sig då.

— Löf får inte prata vid bänkarna.

— Det har jag aldrig försökt. Inte kan man väl prata med bänkarna, svarade Löf med humorglimten i ögat.

Lösning till DIRKTER MED SISTA ORDET BORT-tappat:
1. porslin — sjuka — Berlin — kruka. *Gammalt portvin av Carl Snoilsky.*
2. båda — skada — ruta — guld. *Fritiof spelarschack av E. Tegner.*
3. kransa — dansa — näcken — silverbäcken. *Näcken av E. J. Stagnelius.*
Lösning till VEM HAR SKRIVIT OM VEM: 1—E, 2—C, 3—F, 4—H, 5—B, 6—A, 7—D, 8—G.
Lösning till TÄRNINGARNA: Ludvig, Gunnar, Anders.

Kvalitets- SKOR

finns nu till försäljning vid
flygets verkstäder!

Se de olika modellerna i Edert företags skyltmonter!

Då skorna har ett elegant utförande kan de
mycket väl användas som helldagsskor innan
de tagas i bruk som arbetsskor.

Ovanläder av brun boxsida.

Beställ dessa skor genom Eder
förman eller genom
säkerhetstjänsten

Tillverkas av

Arbesko Kommanditbolag
ÖREBRO

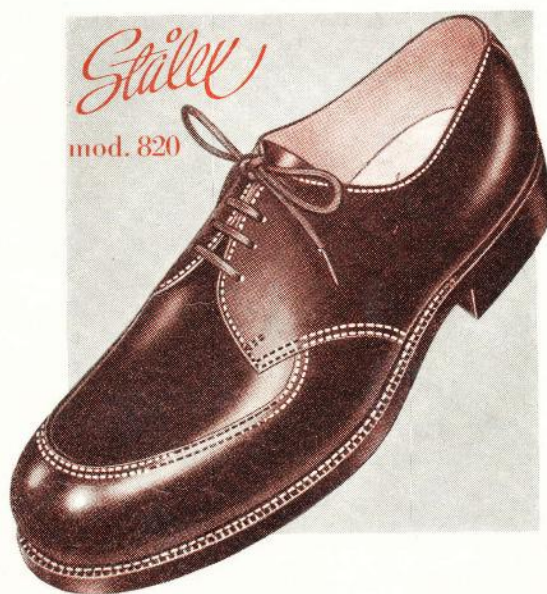

Ovanlädret är fettimpregnerat "Niagaraläder",
ett material av högsta kvalitet.

I samtliga modeller finnes en inbyggd STÅL-
SKENA och STÅLTÄHÄTTA.

Läkarvetenskapen har påvisat att den inbygg-
da stålskenan förebygger fot-, ben- och
ryggbesvär.

De anställda på c:a 300 företag köper numera
dessa skor.

Ovanläder av rödbrun boxsida.